

Infrastructure for growth | next level

Economische agenda Regio Zwolle 2018 – 2022

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1

Zwolle: economische topregio die werkt	3
1.1 Pak maatschappelijke opgaven op	4
1.2 Vorm nieuwe economische agenda Regio Zwolle	5

Hoofdstuk 2

Focus op bewezen en veelbelovende sectoren	6
2.1 Kies sectoren met impact	6
2.2 Benut bewezen succes	7
2.3 Ondersteun kansrijke sectoren	8

Hoofdstuk 3

Versterk de infrastructuur voor groei	10
3.1 Herken veelbelovende trends	10
3.2 Speel in op maatschappelijke trends	11
3.3 Leer van best practices	13

Hoofdstuk 4

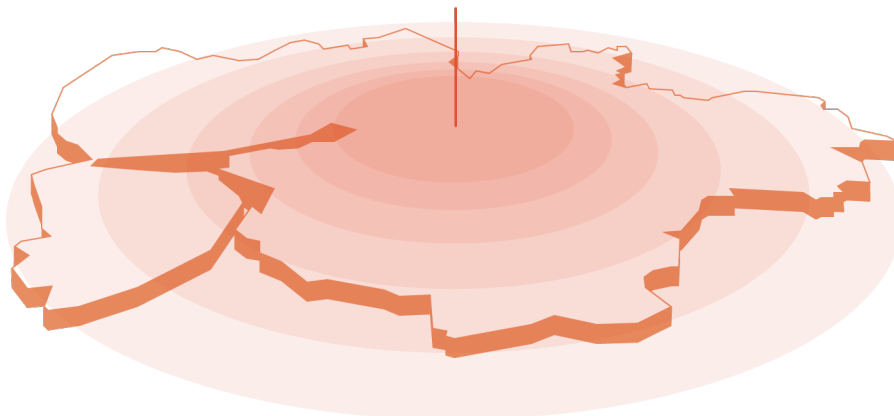
Aan de slag	14
--------------------	-----------

Zwolle: economische topregio die werkt

Van 's werelds grootste geautomatiseerde distributiecentrum Wehkamp tot World Potato City Emmeloord; van meest duurzame IKEA tot het grootste topklinische ziekenhuis; van snel groeiende tech en agri start-ups tot het Polymer Science Park en Scania. Al jaren staat de Regio Zwolle in de top-10 van best presterende economische regio's in Nederland.

Ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen werken in interactie met de omgeving – de 4 O's – aan dit succes. Zo zorgen de goed scorende mbo- en hbo-instellingen in de regio voor een snelle en directe toepassing van nieuwe kennis en innovaties. Mede hierdoor heeft de regio een voortrekkersrol in de toegepaste kenniseconomie, zowel in traditionele als in nieuwe sectoren. Daarbij speelt het MKB met 70% van het totaal aantal arbeidsplaatsen een belangrijke rol.

€ 21.800.000.000
toegevoegde waarde per jaar

Het grote aantal MKB-bedrijven hangt nauw samen met een ander fundament onder het economische succes van de regio: de vele gezonde familiebedrijven. Samen vertegenwoordigen zij 73% van de ondernemingen in de Regio Zwolle. Dit draagt bij aan een hoge betrokkenheid van ondernemers bij de regio en de inwoners. Ze gunnen elkaar succes en helpen elkaar bij het behalen ervan.

Tegelijk is de handelsgeest van de Hanze ook vandaag nog duidelijk zichtbaar in de regio, onder meer door de sterke logistieke infrastructuur. Zowel over het water als over de weg en het spoor vervult de Regio Zwolle een verbindingsrol tussen de Randstad, Noord-Oost Nederland en Noord- en Oost-Europa.

1.1

Pak maatschappelijke opgaven op

De Regio Zwolle voelt zich uitgedaagd diverse maatschappelijke opgaven in te vullen. Anderzijds ziet ook de nationale overheid dat regio's een belangrijke rol spelen binnen deze urgente, maatschappelijke vraagstukken, zoals klimaatverandering, vergrijzing, robotisering en internationalisering. De economische agenda van de Regio Zwolle kan bijdragen aan het oplossen ervan.

Dit geldt nog sterker voor lokale opgaven die voortkomen uit het verdiepingsonderzoek Kracht van Oost en de uitkomsten van Proeftuin Regio Zwolle¹. Zo liggen er uitdagingen in het bewaken van bereikbaarheid van de regio, bij het streven naar een inclusieve arbeidsmarkt en bij het versterken van cross-sectorale samenwerking. Dit laatste is ook van groot belang nu het topsectorenbeleid overgaat in thema's. Er liggen kansen voor diversifiëring.

¹ Kracht van Oost, i.o. van de provincie Overijssel en Gelderland, januari 2017.

Stap over je eigen grens, rapportage proeftuin Regio Zwolle, maart 2017.

Vorm nieuwe economische agenda Regio Zwolle

Ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden stelden samen met de omgeving een geactualiseerde economische agenda op voor de Regio Zwolle (2018 – 2022). Ze zien volop kansen voor de regio om de maatschappelijke opgaven voor de regio aan te pakken en daarmee ook haar concurrerende positie te behouden of te versterken. De regio bouwt verder op haar goede infrastructuur voor groei.

De nieuwe economische agenda focust zich allereerst op de sectoren die vanuit de vorige economische agenda bewezen succesvol waren: kunststoffen, health en agri-food. Daar gaat de regio mee verder. Daarnaast geeft de nieuwe agenda extra aandacht aan sectoren die voor de regio belangrijk en veelbelovend zijn, zoals logistiek, vrijetijdseconomie en e-commerce.

Verder liggen er volop kansen door als regio effectief in te spelen op economische trends. Zo zijn de opkomst van de slimme maakindustrie, toenemende aandacht voor circulaire productieketens, innovatie en vernieuwend ondernemerschap en de ontwikkeling van Lelystad Airport van invloed op de regio. Dit vraagt andere strategische keuzes, bijvoorbeeld door nog meer te investeren in human capital en door intensievere bovenregionale en internationale samenwerking.

"Om innovaties snel en goed op de markt te brengen is Nederland al snel te klein. De internationale markt is vaak interessanter. Daarom is Zuidberg inmiddels in meer dan 42 landen actief"

Jeroen Zuidberg, Managing Director Zuidberg te Ens

Uiteindelijk ligt er bij zowel de overheden, ondernemers als onderwijsinstellingen een belangrijke verantwoordelijkheid om de economische agenda – samen met hun omgeving – tot een succes te maken.

Focus op bewezen en veelbelovende sectoren

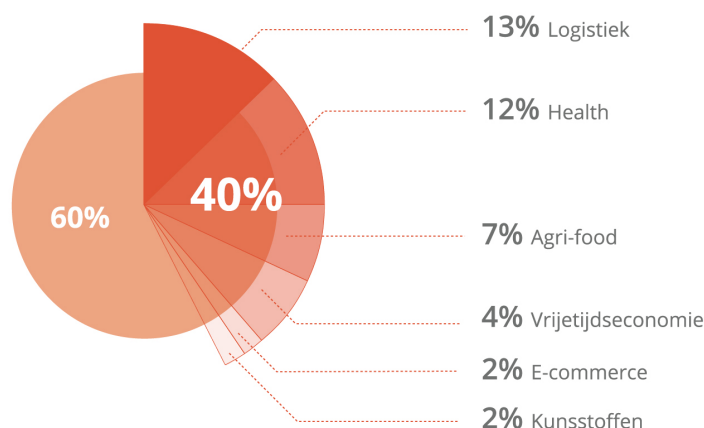
De economische agenda Regio Zwolle 2018 – 2022 geeft de sectoren kunststoffen, health, agri-food, logistiek, vrijetijdseconomie en e-commerce extra aandacht. Deze sectoren hebben elk een belangrijke waarde voor de regio. Daarnaast is het een interessante mix van sectoren die zich al bewezen hebben en sectoren die met extra aandacht de regionale economie sterker kunnen maken.

2.1

Kies sectoren met impact

Het onderzoek de Kracht van Oost laat zien dat een aantal sectoren van grote invloed zijn op de werkgelegenheid in de regio en een grote toegevoegde waarde hebben. Zo zijn de sectoren health (16%) en logistiek (12%) beiden verantwoordelijk een groot deel van de werkgelegenheid in de Regio Zwolle. Maar ook agri-food (7%) en de vrijetijdseconomie (8%) zijn relatief grote werkgevers.

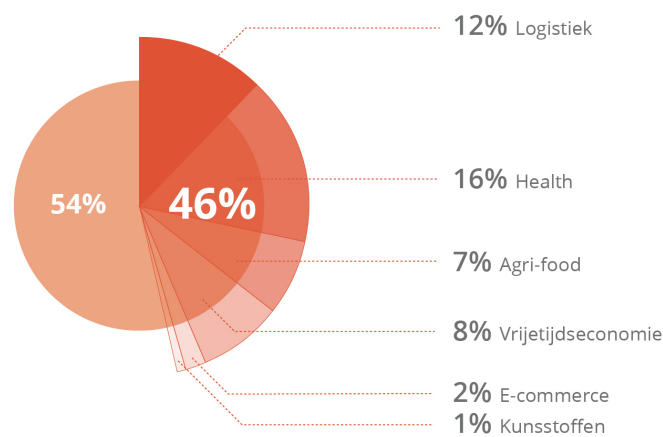
Toegevoegde waarde binnen Regio Zwolle

E-commerce en kunststoffen hebben een andere uitgangssituatie. Beiden sluiten aan bij relatief nieuwe economische activiteiten, zoals het Internet of Things, digitalisering en 3D-printing. Hierdoor bieden deze sectoren veel potentieel. Hoewel e-commerce nog relatief jong is, laat de sector een snelle groei zien. Nu al levert het 2% van de werkgelegenheid en toegevoegde waarde in de Regio Zwolle. Binnen de topsector Chemie zijn kunststoffen van groot belang in Oost-Nederland. Een groot deel van de kunststofbedrijven in Nederland bevindt zich hier.

Juist binnen deze focussectoren liggen er inhoudelijk tal van kansen om te werken aan de maatschappelijke vragen voor de toekomst. Zo kan de sector agri-food direct bijdragen aan duurzame voedselproductie, terwijl de sector health in staat is om innovatieve care-oplossingen te realiseren, zoals meer zorg op afstand.

Werkgelegenheid binnen de regio

2.2

Benut bewezen succes

Binnen de sectoren kunststoffen, health, agri-food en e-commerce boekte de samenwerking tussen partners in de Regio Zwolle successen om op voort te bouwen. Dat geldt bijvoorbeeld voor het Polymer Science Park (innovatie- en expertisecentrum voor kunststoftechnologie), het Health Innovation Park (cluster- en netwerkvorming, business development in gezondheidszorg en zorg op afstand), het Agri&Food Innovatiecluster (met een focus op keteninnovatie en circulariteit) en de totstandkoming van het cluster e-commerce (aantrekken en opleiden van digitaal talent).

Ondernemers, onderwijsinstellingen, overheden en de omgeving ondersteunden via het Polymer Science Park alleen al in 2016 61 innovatieprojecten, bijvoorbeeld met advies, begeleiding en in business development. Daarnaast werkt een nieuw consortium nu aan de oprichting van een innovatiecampus en topwerklocatie voor het science park. Ook het Health Innovation Park toonde haar meerwaarde al vaak aan. In 2016 begeleidde ze 123 innovatieprocessen en was ze betrokken bij de marktintroductie van zeker 99 producten en diensten. Mede op basis van deze resultaten deelden de partners binnen dit innovatiepark de ambitie om samen een health campus te realiseren. In 2016 ondersteunde het Agri&Food Innovatiecluster op haar beurt 92 innovatieprojecten met advies, begeleiding en nieuwe netwerken in de agri-food.

Ook startte een cluster e-commerce waarin dertig ondernemers zich samen met vijf onderwijsinstellingen hard maken voor het versneld beschikbaar krijgen van digitaal talent. Dit cluster heeft als doel om op korte en lange termijn voldoende talent voor deze digitale sector naar de regio te halen of hen hier op te leiden. De extra aandacht voor e-commerce toont daarnaast een aanzuigende werking op ondernemers.

2.3

Ondersteun kansrijke sectoren

Binnen de regio bestaat een minder eenduidig beeld van de sectoren logistiek en vrijetijdseconomie. Daardoor zijn zij, met aandacht vanuit de economische agenda, extra kansrijk.

Zo kent de regio een actieve logistieke sector. De samenwerking bevindt zich op meerdere schaalniveau's, zoals binnen Port of Zwolle, de Strategisch Logistieke Alliantie en het gemeentelijke cluster logistiek. Veel van de initiatieven hier zijn relevant voor de regio, maar opereren nog onafhankelijk. De economische agenda ziet kansen in meer samenwerking binnen de sector, bijvoorbeeld in het streven naar succesvolle toepassingen van e-logistics en een nog betere infrastructuur via land, water, lucht en spoor.

Ook in de vrijetijdseconomie kent de Regio Zwolle veel initiatieven. De agenda wil onderzoeken of de potentie van samenwerking bij deze activiteiten al voldoende benut wordt. Ondernemers vinden elkaar bijvoorbeeld al via het platform Gastvrij Overijssel. Toch is extra slagkracht misschien mogelijk, wanneer meer gemeenten zich bij dit marketinginitiatief aansluiten. Daarnaast vinden nog weinig ondernemers uit de vrijetijdseconomie de innovatieweg naar Kennispoort. Hier ligt nog een kans voor innovatie en vernieuwing, zowel van het productaanbod als in de keten.

Versterk de infrastructuur voor groei

Vanuit het werkveld en uit onderzoek identificeert de economische agenda maatschappelijke en economische trends die van invloed zijn op de Regio Zwolle. Zo zijn de opkomst van de slimme maakindustrie, digitalisering, toenemende aandacht voor circulaire productieketens, innovatie en vernieuwend ondernemerschap en de ontwikkeling van Lelystad Airport van invloed op de regio. Dit vraagt andere strategische keuzes, bijvoorbeeld door nog meer te investeren in human capital en door gerichte bovenregionale en internationale samenwerking.

3.1

Herken veelbelovende trends

De Regio Zwolle heeft veel expertise in het snel toepassen van nieuwe kennis en innovaties. De opkomst van de slimme maakindustrie, innovatie en vernieuwende vormen van ondernemerschap bieden daardoor kansen, zoals een kortere time-to-market en het investeren in research en development (R&D). De regio zou in staat moeten zijn om onderwerpen als robotisering, Internet of Things en 3D-printing snel op te pakken. Datzelfde geldt voor het ontwikkelen van digitale producten en initiatieven: e-logistics zijn bijna randvoorwaardelijk in de 24-uurs economie, agrarische ondernemers benutten digitale data voor het maken van keuzes in hun dagelijkse werk en tech start-ups vinden volledig nieuwe economische activiteiten.

Kenmerkende sectoren in de Regio Zwolle zorgen voor een unieke insteek bij klimaatadaptieve uitdagingen, zoals het terugdringen van grondstofgebruik.

In de Regio Zwolle streven we specifiek naar **circulaire productieketens**. Zo is het in de sectoren agri-food en kunststof mogelijk om veel waarde te creëren zonder nieuwe grondstoffen te gebruiken. Wel vraagt dit van economische partners om samen vorm te geven aan nieuwe economische activiteiten. Dit kan bijvoorbeeld door het slim ontwerpen van nieuwe producten om hergebruik te stimuleren. Tegelijk liggen er kansen voor nieuwe product-dienstcombinaties, zoals huren, repareren en delen. Ook is het mogelijk om innovaties rond circulariteit te exporteren, nieuwe samenwerkingen rond dit thema aan te gaan en nieuwe markten te ontsluiten.

"Bij de bouw van onze nieuwe fabriek lag de focus op de productieprocessen en logistiek, totdat ik werd geattendeerd op de kracht van Smart Industrie. Nooit gerealiseerd welke extra operationele en commerciële kansen dit ons biedt. Implementatie is nu in volle gang"

Gerben de Boer, managing director Kornelis, Steenwijk

Nieuwe werkgelegenheid en economische groei voor de Regio Zwolle kan ook voortkomen uit ontwikkelingen bij **Lelystad Airport**. Hier liggen kansen voor het toerisme, de zakelijke reizigersmarkt, nieuwe bedrijventerreinen en werkgelegenheid in de luchtvaartindustrie en toeleverende sectoren. Binnen dit onderwerp is een gedegen afweging tussen de voordelen en mogelijke negatieve gevolgen van de uitbreiding van het vliegveld relevant.

3.2

Speel in op maatschappelijke trends

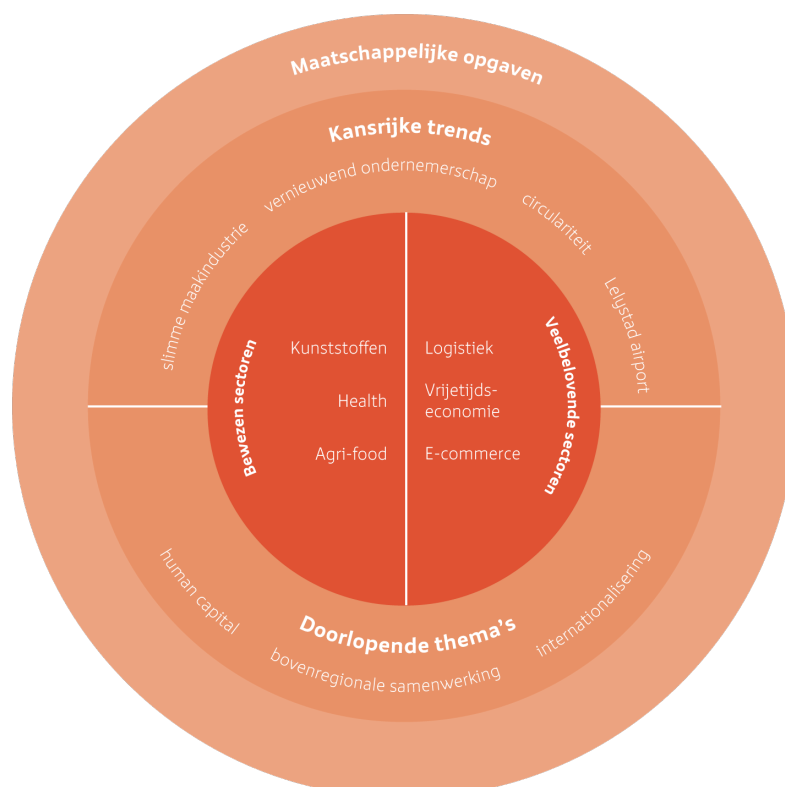
De Regio Zwolle moet haar inwoners voorbereiden op deze snelle ontwikkelingen. De slimme maakindustrie en vernieuwende ondernemers vragen om medewerkers met andere expertises. Tegelijk bestaat er voor sommige werknemers het risico dat hun werk verdwijnt, bijvoorbeeld door automatisering en robotisering.

Hier ligt een heldere opdracht voor de regio om effectief in te spelen op deze arbeidsmarkttrends. De intensieve samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen, overheden en de omgeving in de Regio Zwolle maakt het mogelijk om vroegtijdig te investeren in nieuwe initiatieven en pilots op het terrein van **human capital**.

Meer dan in andere regio's, weten bedrijven en onderwijsinstellingen in de Regio Zwolle elkaar te vinden. Dit biedt hen een uitgelezen kans om de door bedrijven gevraagde competenties en het opleiden daarvoor beter en sneller op elkaar af te stemmen. Ook wil de regio werk maken van een leven lang leren. We leiden toekomstbestendige en toekomstbestendige vaklieden en professionals op.

De economische agenda vraagt daarnaast aandacht voor een inclusieve arbeidsmarkt. In de Regio Zwolle telt ieder talent: waardoor technologische ontwikkeling uitstoot van specifieke arbeid plaatsvindt, moet er aandacht zijn voor nieuwe banen en omscholing.

Naast de voordelen van interne samenwerking, laat de Kracht van Oost zien dat **bovenregionale samenwerking** voor de Regio Zwolle kan lonen. Voor de slimme maakindustrie zijn verbindingen met Twente interessant. Met de Metropoolregio Amsterdam kan een samenwerking onder meer vormkrijgen rond de ontwikkeling van Lelystad Airport, bij het binnenhalen van internationale bedrijven en instellingen of voor het afstemmen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Een sterkere regionale positionering kan ook direct bijdragen aan economische groei en succesvolle internationalisering. Zo kan de Regio Zwolle in samenwerking met andere regio's meer massa maken bij het verwerven van Europese fondsen of in lobbytrajecten, zoals bij Lelystad Airport en voor het versterken van de verbinding met Noord- en Oost-Europa via het water, de weg en het spoor. Daarbij sluit de economische agenda aan bij de prioriteitenlijst voor infrastructuur die de Regio Zwolle eerder opstelde.

3.3

Leer van best practices

De Regio Zwolle kent een innovatief ecosysteem voor ondernemers waarin verschillende instellingen samenwerken en inspelen op trends en maatschappelijke ontwikkelingen. Dit ecosysteem dient als basis voor verdere ontwikkeling, het vergroten van ondernemersexpertise én als inspiratie voor cross-overs naar nieuwe sectoren.

Zo jaagt Kennispoort al enkele jaren innovatie in de Regio Zwolle aan. In 2016 kregen 597 ondernemers via Kennispoort ondersteuning bij innovatietrajecten en in 60 gevallen ook bij het vinden van financiering. Concreet hielp Kennispoort deze trajecten in de afgelopen periode bij het binnenhalen van €9.000.000,- financiering voor innovatie in de regio. Ook organiseerde alleen Kennispoort in 2016 al 96 bijeenkomsten en evenementen waar 4.000+ ondernemers kennis opdeden om hun organisatie, productie of businessplan te versterken.

Een ander voorbeeld is TradeOffice. Deze organisatie verbindt ondernemingen en onderwijsinstellingen met een internationaal werkveld. Op dit moment zorgt TradeOffice voor de instroom en coördinatie van de International Business Coach-trajecten van de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland en voert ze onderzoekopdrachten uit voor bedrijven die internationaal aan de slag willen. TradeOffice zet tegenwoordig nog nadrukkelijker in op het direct meegeven van expertise, bijvoorbeeld door het organiseren van bijeenkomsten, het organiseren van follow-up na de Hanzedagen en door het uitvoeren van business-scans.

Aan de slag

Binnen de Regio Zwolle is zichtbaar dat sommige sectoren en trends al stevig en gestructureerd invulling krijgen. Kunststoffen, health, agri-food en e-commerce zijn al redelijk geïnstitutionaliseerd. Tegelijk is de rol van de regio en daarmee van de economische agenda binnen de sectoren logistiek en vrijetijdseconomie minder duidelijk.

Wat de agenda laat zien, is dat alleen lokale oplossingen niet voldoende zijn voor het benutten van de kansen en het inperken van de risico's van de economie van morgen. Steeds vaker is het noodzakelijk dat onderwerpen regionaal, bovenregionaal of zelfs internationaal aandacht krijgen. Verschillende ontwikkelingen vragen om een andere schaal. Dat geldt ook voor de opgaven in de regio, zoals rond de slimme maakindustrie, human capital, circulariteit en de ontwikkeling van Lelystad Airport.

De agenda verwacht dat ondernemers, onderwijsinstellingen, overheden en de omgeving in de Regio Zwolle dit inzien en zich samen sterk maken. Ze kunnen daarbij gebruik maken van bestaande verbanden, zoals het cluster e-commerce, Kennispoort, het Polymer Science Park en het Health Innovation Park. Maar er liggen ook veel nieuwe mogelijkheden, zoals het samenbrengen van werkgevers en opleiders in de regio om de inclusieve arbeidsmarkt vorm te geven.

“Innoveren, samenwerken en vooral grootser denken zijn de ingrediënten voor een springlevende arbeidsmarkt in 2030. Je moet als ondernemer toegeven dat je niet alles kunt en weet. Haal kennis en mensen van buiten en zoek de samenwerking op”.

André Jansen, CEO Maan Group uit Raalte.

Actieve en betrokken gemeenten zijn van groot belang voor de realisatie van de economische agenda. Een kopgroep van aanjagers moet zich uitbreiden naar een bredere en sterkere alliantie. Dit betekent overigens niet dat alle partijen aan alles gaan meedoen. Soms is het verstandig om gelegenheidscoalities te vormen, afhankelijk van de relevantie van een onderwerp.

Lichte structuur; afhankelijk van sterke instellingen

In de Regio Zwolle ligt er al een gezamenlijk basis onder de infrastructuur van de economische agenda. De regio is trots op deze relatief lichte structuur, die tegelijk staat of valt bij sterke instellingen die goede initiatieven en projecten handen en voeten geven.

De verschillende instellingen die verantwoordelijke zijn voor de uitvoering van de economische agenda worden gefinancierd met bijdragen van overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers. Daarbij nemen overheden het grootste deel van de kosten voor de basisstructuur voor hun rekening, zoals de financiering van Kennispoort. Belangrijk voor de regio is daarbij ook de continuerende rol van de provincies, zowel op inhoud als materieel. Ondernemers dragen vooral bij aan specifieke projecten, terwijl onderwijsinstellingen zowel geld als kennis via lectoren, docenten en studenten beschikbaar stellen.

Naast bestaande bijdragen aan de basisinfrastructuur en projecten, heeft de regio er belang bij dat de provincies en gemeenten hun bijdragen continueren. Ook is het wenselijk dat gemeenten in de nieuwe coalitieakkoorden aanvullende reserveringen doen om projecten en initiatieven te ondersteunen die voor hen relevant zijn.

Agenda voor de regio

In essentie is de economische agenda een handvat voor de regio. Het nodigt stakeholders uit om er zelf invulling aan te geven en – met partners binnen en buiten de regio – aan de slag te gaan.

Meer specifiek biedt het stuk handvatten om concrete projecten binnen de speerpuntsectoren vorm te geven, om richting te geven aan regionale investeringsagenda's en voor het opstellen van een agenda voor de regio. Ook krijgt de inhoud van deze economische agenda een plek in discussies met de Rijksoverheid bij het sluiten van regiodeals.

